

LOGICAE

PROPOSITIONES,

QUAS IN REG. ARCHIGYMN. MATRIT.

publico examini offert

IOACHIMUS FLORES.

PATRONO

IOS. IV AÑEZ FALOMIR,

Log. reg. prof.

MATRITI DIE XXI. SEPTEMB. AN. M. DCC. LXXIV.

Hora X.

Superiorum permissu.

Typ. Antonii de Sancha.

LOGICAE

PROPOSITIONES

QUAS IN REG. ARCHIGYMN. MATRIT.

publico examini offerit

IOACHIMUS FLORES.

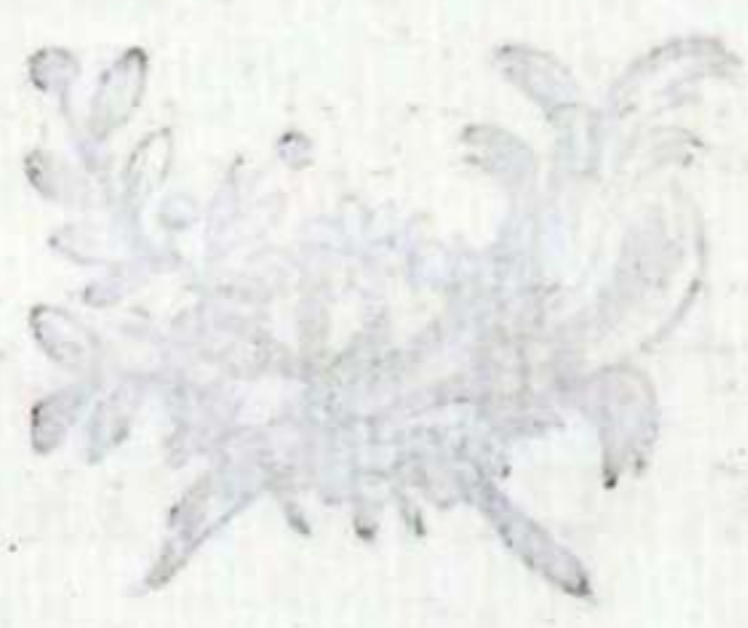
PATRONO

IOSEPH ANTONIO FALOMIR,

Log. reg. prof.

MATRITI DIE XXI. SEPTEMB. AN. M. DCC. LXXIV.

Hols X.

Superiorum permissu.

Typ. Antonii de Sancha.

3

PRAEFATIO.

EN iterum publico examini subiiciuntur logicae propositiones, non illae quidem Scholasticorum sputaticis quaestiunculis refertae, quae tantum absunt, ut mentem nostram excuant ad verum consequendum in omni loco & tempore, quod munus est Logicae; quin potius illam a veritatis tramite deflectere faciunt, adeoque hebetant, ut si plerorumque scripta, eorum quoque, qui Philosophi nomen ambitiose expetunt, ad germanae Logicae regulas expendamus, non omnibus numeris absoluta, ut vulgo creditur, sed vix, aut ne vix quidem tolerabilia mirabundi reperiemus. Flocci igitur facimus blateronum effutias, qui recentiorum disciplinas exhibulant, praeclaraque inventa, quasi me-
rae

4
rae nugae essent, aversantur, & solo
audito recentiorum systematum no-
mine, exhorrescunt: eademque via,
quam semel arripimus, insistimus, lo-
gicis nimirum praeceptionibus ope-
ram navantes, *recentiorum Philoso-*
phorum inventis accomodatis, & a
quaestiunculis scholasticis purgatis, tum
quia regio decreto de hoc archi-
gymnasio instaurando ita sancitum
est: cum quia in hac litterarum luce, in
qua Europa cuncta versatur, nemo
est qui non videat, scholasticorum
praeiudicia non ex alia causa profi-
cisci, nisi quia homines illi docendo
assuefacti, dolent, iuniores eos doctri-
na superare, & omnibus nervis curant,
ne gloriam illam, quam ipsi tot labori-
bus sunt consequuti, nova ista doctri-
na, & docendi via labefactet.

*DE NATURA ET NECESSITATE
Logicae.*

Logica est facultas, quae mentem perpolit, ut in omni loco, & tempore verum consequatur. Mentis autem, seu spiritus, & corporis, ut & horum complexionis, si mentiri nolumus, nihil praeter auditum habemus. Merito igitur in praesentia eas tantum notiones amplectimur, quae clariores sunt. Vocamus itaque corpus quidquid tres habet dimensiones, & alterius corporis penetrationi repugnat: spiritum vero, quod in homine est, & a nullo videtur, quodque cognoscit, & vult. Haec duae partes alternis se habent: nam & corpus menti obtemperat: animusque quidquid sensuum ope percipitur, sentiendo intelligit. Iam ab antiquo tempore disputatum est, quam in parte humani corporis positum illud sit, quem animum nominamus. Nos vero, missis magni nominis opinionibus, quas rogati, & explicabimus, & confutabimus, scholasticorum tantum sententiam in medium adducimus. Si itaque ab XIII. Christiani nominis saeculo animum in toto corpore posuerunt: cum quia formas *substantiales* non bene definiebant, tum

quia Conc. Vienen. & Lateran. V. decretum circa animi humani naturam ad sua sensa prave detorquebant. Verisimilius itaque existimamus, animum in cerebri *parte callosa* sedem suam habere.

II Si cognitionum naturam accurate expendimus, profecto animum nostrum duas tantum operationes elicere *perceptionem* scilicet, & *iudicium*, inueniemus. Vel enim res nude contemplatur, quin eas invicem referat; vel inter se comparat. Primo modo *ideam* efficit, seu *imaginem obiecti*, quae menti praesens est, cum aliquid percipimus. Secundo modo, idearum *inclusionem* affirmat, aut negat. Si vero harum cognitionum varium usum investigamus, alias, & alias mentis operationes reperiemus, cuiusmodi sunt rerum longe dissimilium *coniunctio*, inseparabilium *praecissio*, *discursus*, *methodus*, *dubitatio*, *reflexio*, seu *conscientia*, & *reminiscentia*, quas lubens explicabo. De idearum origine celebris inter Philosophos est controversia; nos autem eam amplectimur sententiam, quae ideas omnes innatas de medio tollit, contendens ab hoc duplici fonte, sensibus, & meditatione omnes proficisci.

III Hinc falso affirmant auctor *artis cogitan-*
di,

di, & Wolfius, mentem creare suas ideas. Fal-
 so etiam affirmat Malebranchius, mentem nos-
 tram essentialiter unitam Deo, in eo omnia vide-
 re. Falso etiam ait Lucretius, e corporibus avo-
 lare continenter idola, & in sensus incurrere.
 Falso tandem dicunt Scholastici, ex phantasma-
 te corporato fieri speciem expressam. Sensus
 igitur sunt animi fenestrae, per quas ideae pri-
 mo illabuntur, quam ad mentem perveniant.
Visus itaque, *auditus*, *odoratus*, *gustatus*, & *tac-*
tus impressiones corporum excipiunt, & usque
 ad cerebrum transmittunt. Mens autem rerum
 ideas elicit. Uniuscuiusque sensus fabricationem,
 quonamque modo impressionem excipiat, &
 cerebro communicet, explicabo.

DE IDEIS.

IV **I**Deae multiplici modo possunt conside-
 rari. Vel eas referimus ad principium: vel ut re
 sunt consideramus: vel examinamus modum, quo
 obiecta repraesentant: vel demum obiecta, ex
 quibus ipsae nomen habent, investigamus. Pri-
 mo modo, eas dividimus in *adventitias*, & *fac-*
titias. Secundo, in *simplices*, & *compositas*. Tertio,
 in ideas *claras*, & *obscuras*: *distinctas*, & *confusas*:

completas, & incompletas: adaequatas, & inadaequatas. Quarum naturam, & discrimen ostendam. *Idaeae*, si res a quibus nomen hauriunt, considerentur, ad tres classes tantum reducuntur, *substantiam, adiuncta, & relationes.* *Idea substantiae* valde obscura est, *idaeae adiunctorum*, seu *modorum* clariores sunt: de *ideis relatis* nihil affirmari, aut negari potest, nisi quale sit fundamentum relationis, prius expendatur. *Substantiae, & adiunctorum naturam, & varias species, tum relationis essentiam* audies. De *ideis singularibus, particularibus, & universalibus*, hoc est, de *ideis individui, speciei, & generis*, ut de *natura universali* de qua ad fastidium usque in scholis disputatur, verba faciam.

*DE IDEARUM SIGNIS,
seu vocibus.*

V **S**ignum est quod praeter sui ideam exitat in animo ideam alterius rei. Dividitur in *naturale, & arbitrarium.* Primum natura sua habet ut rem aliquam manifestet. Secundum ab hominum arbitrio id habet. Idem signum plures res diverso modo significare potest. Voces itaque, quarum originem, si rogatus fuero, ostendam,

-dam, 1. sunt signa arbitraria rerum, ad quas significandas constitutae sunt. 2. sunt etiam signa arbitraria perceptionum quae ipsis rebus respondent. 3. Voces (idem de scriptura dicendum) sunt etiam signa aliarum rerum, quae ex more gentis, & linguae cum illis sunt coniunctae: quae plerumque sunt affectus animi. Hinc voces nihil amplius significant, nisi quod ille qui loquitur, mente concipit. Hinc eadem vox apud diversos homines non semper eandem ideam significat. Tandem verba non ex nostris ideis interpretari debemus, sed ex eorum ideis, qui iis utuntur. Omnia vocum genera explicabo. Circa vocum usum in Philosophia praesertim, haec sunt leges. 1. Principio iis tantum verbis uti debemus, quibus adfigatur significatio certae ideae. 2. Cavere debemus, ne cogitationes nostras verbis obscuris exprimamus. 3. Uni vocabulo plures notiones numquam adfixae sunt. 4. Caveto a vocabulis indeterminatis aequivocis, & translatis. Has leges, & explicabo, & exemplis illustrabo.

-VI Vocabula easdem proprietates habent ac ideae, quarum sunt signa: verba itaque, quae ideas simplices representant, clara sunt, ut & ideae; quae composita, tum obscura,

tum confusa. Tamen vocabula, quae singulares affectiones animi, & sensuum declarant, sunt obscura, saltem confusa, licet ideas simplices designent. Consimili modo se habent affectiones mentis, & voluntatis. Ideae simplices, quae *abstractae* dicuntur, ut *extensionis, existentiae, temporis*, quia clarae sunt, verbis claris significantur. In eundem censum veniunt vocabula *arithmetica*, & *geometrica*. Ideae compositae tales sunt quales sunt simplices, ex quibus componuntur, unde & nomina sunt ut *ideae*. Cum substantiae tantum ideam obscuram habeamus, hinc & vox, quae illam significat, eodem vitio laborat. Exemplo sint voces *anima, Deus, angeli*. Substantiarum vero *corporearum* cum non aliam ideam habeamus, quam collectionis modorum, erit haec nobis aequae clara ac modi. Vocabula *substantiarum compositarum* sunt confusa.

VII De *modis* eadem est perceptio: nam vocabula sequuntur naturam modorum, quos significant. Hinc vocabula modorum *simplicium physicorum* v. g. *figurae, numerorum* sunt clara. Vocabula vero modorum *compositorum* sunt obscura, saltem clara, sed confusa. Etiam vocabula modorum *moralium* obscura sunt, aut confusa. *Relatio-*

nes sunt innumeræ, sicut & voces, quæ eas exprimunt. *Adiectiva* enim pleraque sunt relata. Deinde *substantiva* plurima. Tandem *adverbia* omnia, quæ modos rei significant. Cum autem de ideis relativis nihil possit affirmari, aut negari, nisi quale sit fundamentum relationis, prius expendatur, existit & illud, voces relationes significantes obscuras esse. Vocabula *abstracta* designant tantum ideas nostras abstractas, ad quas si ea referimus, sunt clariora; si ad res ipsas, obscurissima.

DE IUDICIO.

VIII **I**udicium est perceptio convenientiæ, aut disconvenientiæ, quæ reperitur inter duas ideas. Convenientia est inclusio unius idee in alia complexa. Disconvenientia est exclusio unius idee ab alia idea complexa. Cum iudicium verbis exprimitur, vocatur propositio, quæ est oratio affirmans vel negans aliquid de aliquo. Nulla est propositio, quæ non constet subiecto, prædicato, & verbo *sum* vel expressis, vel subauditis. Quicumque asserunt, verbum *sum* significare identitatem, convenientiam, vel disconvenientiam, ideam obscurissimam nobis obtrudunt. Melius

itaque dicunt, qui aiunt, verbum *sum* asserere inclusionem, aut exclusionem praedicati in subiecto. Quae longa oratione, & exemplis illustrabimus, si iussi fuerimus.

IX In omni propositione considerari possunt *materia, forma, quantitas*. Subiectum & praedicatum, quae *materia*, & *termini* nuncupantur, plurimis modis vinciri possunt, ex quibus nascuntur propositiones *necessariae, contingentes, impossibiles, absolutae, modales*: tum *simplices, & compositae*. Haec ultimae ad sex classes reducuntur nimirum *copulativas, disiunctivas, conditionales, causales* (ad has pertinet *reduplicativa*) *relativas, & discretivas*. Aliae sunt etiam propositiones compositae, quarum compositio non illico menti obversatur, ideoque *exponibiles* appellantur, cuiusmodi sunt *exclusiva*, (ad hanc classem reducitur *exceptiva*) *comparativa, inceptiva, desitiva, & continuativa*: quibus addi potest *incidens*. His omnibus & uberiolem doctrinam, & exempla supponam. Affirmatio vel negatio vocatur *Logica forma* propositionis: cuius naturam roga. *Quantitas* propositionis ex ampliori, aut strictiori subiecti significatione desumitur: ex qua oriuntur propositiones *universales, particulares, singulares, indefinitae*: tum universales *methaphysice, & moraliter*.

X *Oppositio* propositionum est comparatio duarum propositionum, quae idem subiectum, & praedicatum habent, mutata vel forma vel quantitate, vel utraque. Quadruplex est: *contraria*, *subalterna*, *contradicens*, & *subcontraria*. Singularum proprietates explicabo. De *aequipollentia*, & *conversione* interroga. Aliae praeterea sunt propositiones, quae in indagazione veri saepissime adhibentur: talis est *definitio*, quae, si *realis* est, definitur, *propositio explicans naturam rei distincte, complexim, & adaequate*; si autem *nominalis* sit, hoc modo: *propositio, quae explicat ideam, quam nomini subiicio, idque ex nota aliqua, quae rem semper comitatur*. Utrisque leges, & exempla adhibebo. *Divisio* est *propositio, quae resolvit totum in partes, quo facilius, quid contineat, intelligatur*. Leges bonae divisionis dabo. Reliqua sunt *axioma, postulatum, theorema, problema, corollarium, scholium, aut notatio, & lemma*. Has tandem propositiones explicabo, & exemplis illustrabo.

DE RATIOCINATIONE.

XI *Ratiocinatio* est comparatio duarum idearum inter se ex comparatione earum cum idea tertia.

Vis ratiocinationis *aiantis* innititur hoc principio: *Quae conveniunt in uno tertio veluti regula, conveniunt inter se.* Vis ratiocinationis *negantis* ex hoc alio principio proficiscitur: *Quae non conveniunt in uno tertio veluti regula, non conveniunt inter se.* Syllogismus respondet ratiocinationi mentis: adeoque tres habet terminos, qui respondent tribus ideis, & tres propositiones, quae respondent tribus iudiciis. Porro *praedicatum*, & *subiectum* propositionis probandae quatuor modis comparari possunt cum *medio*, ex quo quatuor figurae nascuntur. Propositiones, cum esse possint universales, particulares, *aiantes*, *negantes*, LXIV. modis connecti possunt, ex quibus totidem differentes syllogismi existunt. Ex iis XIX. tantum sunt legitimi, & boni; nam reliqui contra leges universales peccant. Omnium figurarum, atque modorum naturam patefaciam, & exempla roganti dabo: tum leges generales pro quatuor figuris, tum particulares uniuscuiusque.

XII *Epicherema*, *prosyllogismus*, *enthymema*, *inductio*, *exemplum*, *sorites*, & *dilema* ad syllogismum nullo negotio reducuntur. Horum naturam explicabo. Ad investigandam firmitatem ratiocinationis haec regula sufficit: *Syllogismus tribus tantum terminis constare debet*: nimirum duobus ex-

remis, quae comparare volumus inter se, & medio, cum quo recte utrumque comparamus. Regula igitur ab Auctore *artis cogitandi* tradita: *Debet praemissarum altera continere conclusionem, idque ab altera declarari, ex nostra proficiscitur.* Pro investiganda autem idea media haec lex servabitur: *In conclusione aiente idea media debet includi in subiecto, & includere praedicatum. In negante vel non includi in subiecto, vel excludere praedicatum.*

DE VERO CERTO.

XIII **V** *Veritas* alia est *methaphysica*, seu *realis*, alia *ethica*, seu *moralis*, alia tandem *logica*, de qua in praesentia disputamus: ad quam nos pervenire posse certocertius est, quidquid ineptirent Philosophi aliquot, tum veteres, tum recentiores. Gradus autem, per quos ad ipsam pervenimus, exponam. At non omne iudicium certum est verum. Tamen omnis propositio nobis certa, vel est certo vera, vel similis verae. Item omnis propositio nobis falsa, vel est certo falsa, vel similis falsae. Similiter eadem propositio alteri potest esse certa, alteri incerta. Hinc duplex est *veritas certa & probabilis*. De modo cog-

noscendi verum certum, seu de *criterio veritatis* valde dissentiebant veteres, quorum opiniones referam. Unum ergo est iudicium veri, *rei evidentia*. Haec evidentia vel est *physica*, vel *methaphysica*, vel *mathematica*, vel *moralis*, quarum naturam, quoque modo aestimandae sint, patefaciam.

XIV Obstant nonnulla, ne veritatem assequamur, quae ad tres classes referuntur: *fallaciae* nimirum *sensus*, *voluntatis*, & *mentis*. Has Philosophus perspectas habere debet, & declinare. Quoniam autem pacto a quinque sensibus externis, & ab unoquoque eorum fallamur, quaque industria his mederi possimus, audies. *Affectus animi*, quo tectiores sunt, eo validius hominem a veritate revocant, & ad errorem impellunt. Praecipuus affectuum fons, ex quo omnes dimanant, est immodicus amor, quo unusquisque se amat, quam *philautiam* nominamus, quaeque in senibus multo magis quam in adolescentibus usu venit. Hanc sequuntur *zelotypia*, *spes*, & *desiderium*, *ambitio*, *avaritia*, *timor*, *ira*. Quoniam modo mens nostra unaquaque harum affectionum, quasi vento, circumagatur, ne veritatem consequatur, explicabo. Qui igitur aliquo occupatus est affectu: ne iudicet; quod

si iudicet, rem iterum ad examen revocet; tum demum libere, & re accurate perpensa, pronuntiet.

XV *Mens* nostra etiam causam habet domesticam multorum errorum, quae triplex est, ipsius mentis *tarditas*, *methodus perversa*, & *praeiudicia*. *Mens* nostra paucissima intelligit, & quidem obscurissime, ut plane demonstrabimus. *Methodus perversa* latissime patet, adeo ut viri quidam litterati frequentissime hunc scopulum offendant. *Praeiudicia*, seu anticipata iudicia, quae mens nostra de rebus facit, causa sunt, cur non libere, & ex merito iudicemus. Horum incredibilis multitudo ad praeciudicium *auctoritatis* revocatur; si pauca demas, quae in adultis hominibus vel odio, vel amore nascuntur. In quot errores tres fallaciae recensitae nos inducant, quotque modis hisce occurramus, sequentes canones demonstrant, quos fusius exponemus.

1. Quae vires humanae mentis excedunt, ne vestigato, operam enim perdes: quae plane intelligi nequeunt, vitato: possibiles res, ne investigato. 2. Via, ac ratione studeto: clariora, & faciliora prius ediscito, ex quibus, quae consequuntur, dilucidentur. Plura simul ne adiscito; sed seorsum unumquodque, & acerrime me-

di-

18
ditator : inutilia , & inania resecato , utilioribus
vacato : caveto ab studio novandi ; attamen non
serviliter , sed libere iudicato. 3. Caveto a prae-
iudicatis sentiis , quas vel usu domestico , vel
scholae , vel populi comparasti : singulas ideas,
& voces ad examen revocato : nec eis assenti-
tor, quin prius intelligas, ita se habere : disci-
plinis invita Minerva ne vacato: de aliorum opi-
nionibus temere ne pronuntiato ; nec ex turbae,
sed ex optimatum sensu res existimato.

XVI Aliud est praeterea medium ad verum cer-
tum consequendum, nimirum *experientia* , quam
ita definio: *cognitio acquisita ex constanti observa-
tione eorum, quae sensibus obvia sunt.* Duplex est,
interna, & externa. Primam adipiscimur ope sen-
sus *interni, conscientiae, seu intimi* sensus. Experien-
tia *externa* versatur circa ea, quae sensus externos
movent, & afficiunt. Ut autem experientia exter-
na veritatem consequamur, novem regulae sta-
tuuntur, quas referam, illisque explicationem, &
exempla supponam. Quoniam vero non omnia,
quae vera sunt, usu, & experientia cognosci pos-
sunt, ad ratiocinationem confugimus, ut verum
demonstremus. *Demonstratio* itaque alia est a *prio-
ri*, alia a *posteriori*, alia *directa*, alia *indirecta*. Qua-
rum naturam & exempla paucis dabo. Demons-

trationes duplici nomine falsae evadunt, vel quia in *materia*, vel in *forma* peccant, quod multipliciter evenit. Singulas itaque fallacias, seu paralogismos explicabo, & exemplis illustrabo. Si fallaciis itaque occurrimus, demonstrationis effectum consequemur, *scientiam* nimirum, id est, *cognitionem illam tam claram, tamque perspicuam, ut nulla dubitandi ratio reliqua sit.* Scientiae quasi ex altera parte respondet *fides*, quae Philosophis est, *credere rem, quae habetur ex narratione alterius.* Hinc non potest homo habere simul scientiam, & fidem secundum eandem rem, quia haec inter se pugnant. At potest id ipsum, quod certe scitur, aliorum auctoritate confirmari.

DE VERO PROBABILI.

XVII **E**A, quae nonnihil dubitationis relinquunt, *probabiliter* tantum sunt vera, quia non omnes veritatis characteres notos habemus, nec nisi *hypotesi* fundamur. Probabilior itaque erit propositio, quo plures veritatis characteres comprehendat. Praeterea potest aliqua propositio esse nobis probabiliter vera, & esse re falsa. E contrario potest nobis esse probabiliter falsa, &

esse vera reapse. Ad *probabilitatem historicam* investigandam, & pro merito aestimandam, tria examinanda sunt, *qualitas testis, res narrata, & modus narrandi*. Pro harum qualibet variae statuuntur regulae, quas in medio proferam, explicabo & exemplis illustrabo. Verum licet haec omnia rite perpensa habeamus, tamen saepissime impediunt veri consequutionem librorum *menda*, quae quatuor causas agnoscunt, *librarios, criticos, deceptores, vetustatem*, quas lubenter explicabo. Facili itaque negotio libros *veros, & germanos, supposititios, integros, corruptos, mutilatos, & interpolatos* dignoscemus, si decem regulas, quae a criticis emunctae naris traduntur, prae oculis habeamus, quasque, si iussus fuero, ostendam.

XVIII *Testimonium Divinum*, quamquam rem obscuram proponat, rem certam facit. Verumtamen examinandum est, an hoc testimonium sit divinum, consulendo tum ecclesiae, quae si dicit, Deum loquutum fuisse, dubium non est, quin ita se habeat, nec homini fideli ultra inquirere necesse est: tum rationi, eique in re critica valde exercitatae. Cum autem scriptoris sensum eruere cupimus, *probabilitate hermeneutica* utimur. Leges acri iudicio

sancitae, ad quas interpretationem nostram exigere debemus, plures sunt, quas explicare sum paratus. Pro sacrorum librorum interpretatione quatuor canones sunt servandi: quos fusius explicabo. Quid sit probabilitas *moralis*, seu *practica*, quid *politica*, quid *physica*, quid *factio*, quid *possibilitas*, quid *praesumptio*, quid *conjectura*, quid tandem *scrupuli*, interroga.

DE INVESTIGATIONE VERI.

XIX **N**emo homo est, qui Philosophi nomen cum dignitate tueatur, nisi teneat viam, novas, & reconditas notiones investigandi. Quod ut assequamur, *meditationi* diligentius vacemus oportet. Est autem *meditatio applicatio cogitationum nostrarum ad explorandam veritatem secundum leges sapientissime constitutas, ita ut semper notiones veras ex aliis notionibus perspicuis derivemus.* Leges autem recto ordine institutae, ad quas investigationem, & meditationem nostram dirigere debemus, vocantur Philosophis *methodus*. Haec duplex est *analitica*, & *sintetica*. Quarum leges, & exempla adducam.

XX Cum autem pauca labore nostro reperire valeamus, & scientia nostra aliorum auctori-

tate plerumque contineatur, oportet, scripta eorum, qui singula perscrutarunt, expendamus. Libri autem omnes vel sunt *historici*, vel *dogmatici*. Pro utrisque haec regula tamquam praecipua servari debet: *ut tales notiones verbis adiungamus, quales auctor iis adiungi voluit*. Si liber est *historicus*, studiose percensendum est, an verum narret: an via, & ratione scribat: an ad finem, quem sibi proposuit, auctor mentem & propositum dirigat. Liber *dogmaticus*, sive *historice*, sive *scientificae* dogmata exponat, diligenter a nobis examinandus est, an sit perspicuus, an sit ordine conscriptus, an sit solidus, & an sit completus.

XXI *Conditores* librorum variis nominibus sunt vocandi. Alius enim dicitur *compilator*: alius *conditor systematis*: *plagiarius* alter: alter *sine iudicio compilator*: & tandem *epitomator*. Est praeterea alia via investigandi veritatem, nimirum *disputatio* debito modo instituta. *Disputatio* est *duorum hominum contentio*, quorum alter *sententiam suam exponit*, & *defendit*; alter *contradicientem sententiam amplectitur*, & *rationes adversarii vel voce, vel scripto infirmat*. Quatenam ab utroque disputante, quatenam ab opponente, quatenam a respondente praestanda sint, breviter subii-
ciemus.

DE EXPLICATIONE VERI.

XXII **Q**UI docet aliquam disciplinam, si cum operae praetio auditores suos instituere cupit, primum det operam, ut illius originem, & vicissitudines dilucide, breviterque exponat: deinde systema, quod traditurus est, praecipue explicet, dispertiat in partes, quo facilius tiro-nes earum nexum animo complectantur. Enar- ret etiam breviter, & perspicue statum contro- versiae, detractis inutilibus. Hinc verba accura- te definiat, si vult ab aliis intelligi; nisi res sit cum his, qui eorum potestatem norunt. Ex de- finitionibus axiomata, ex his theoremata col- ligat, quae illorum ope sunt demonstranda. Omnia exemplis illustret perspicuis, & quoti- dianis: immo quo magis res fuerit a sensibus abstracta, exemplis magis usitatis utetur. Quae faciliora sunt, & ad reliqua percipienda sunt necessaria, prius explicari debent. Unum syste- ma doctrinae condere: & ex certis principiis, quae inde nascuntur, omnia explicare. Fontes, ex quibus argumenta sumi debent, secernere: ex singulis singula derivare, quo facilius audi- torem cogat, ut iis assentiatur. Tandem docens

non rationum copia obruat auditorem, non oratoriae pigmentis illius aures demulceat, & deludat; sed paucis perspicuisque argumentationibus, & eloquentia nativa hominem cogat, ut assentiatur.

XXIII Reliquum est, ut de *pedantismo* verba faciamus. *Pedanta* recentioribus idem est quod latinis erat *ineptus*. Haec ineptia iudicandi perlate patet. Nos tamen ineptias omnes litterarias ad *pedantismum rhetoricum*, & *philosophicum* revocamus. Rhetoricus ergo *pedantismus* in hoc situs est, ut quis *litterarum*, quae ab *humanitate* nomen habent, *iustum praetium* ignoret, nec ad quem finem ab eruditis, & *sanae mentis* hominibus excoluntur, animadvertat, idque vel *inscitia*, vel *vanitate* quadam & ostentatione. Licet in hoc vitium innumeris paene modis incidatur, nos tamen ad decem classes *pedantas* omnes *rhetoricos* revocamus, quas libenter ostendam. Qui in *gravioribus* disciplinis nec finem, quem sibi ponunt, perpendunt, nec quibus *adiumentis* ad eum pervenire possint, considerant, *pedantismi philosophici* vitio infuscantur. Hi quatuordecim *pedantarum* genera constituunt, quae lubens patefaciam.